

KAZALO

UVOD	3
TEORETIČNI DEL	4
1 RAZVOJ PODEŽELJA V SLOVENIJI	4
1.2 PODEŽELSKI PROSTOR V SLOVENIJI	4
1.3 ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA KMETIJSTVA	5
1.3.1 Ekološko kmetovanje	7
1.3.2 Gozdarstvo	7
1.4 DEMOGRAFSKA STRUKTURA SLOVENSKEGA PODEŽELJA	8
1.5 PLANIRANJE IN NAČRTOVANJE PODEŽELSKEGA PROSTORA	8
2 SOCIO-EKONOMSKI TIPI KMETIJ	9
2.1 NOVA METODOLOGIJA IZRAČUNA SOCIO-EKONOMSKIH TIPOV	11
2.1.1 Čiste kmetije	11
2.1.2 Mešane kmetije	12
2.1.3 Dopolnilne kmetije	13
2.2 NASLEDSTVO KMETIJE	15
2.2.1 Dejavniki, ki vplivajo na nasledstvo kmetije	15
2.2.2 Tradicionalni vzorci mišljenj	16
2.2.3 Dejavniki, prek katerih se kažejo stališča, percepcije in mnenja gospodarjev	16
2.3 POPIS KMETIJSTVA 2010	17
2.4 KMETIJSTVO V OBČINI DESTRIK	19
EMPIRIČNI DEL	21
3 METODOLOGIJA RAZISKOVANJA	21
3.1 NAMEN RAZISKOVANJA	21
3.2 PRIČAKOVANI REZULTATI	21
3.3 METODOLOGIJA	21
3.3.1 Raziskovalna metoda	21
3.3.2 Raziskovalni vzorec	21
3.3.3 Postopki zbiranja podatkov	22
3.4 REZULTATI POPISA IN INTERPRETACIJA	22
3.4.1 Spol popisanih oseb	22
3.4.2 Tip in panoga kmetije	22

3.4.3 Status gospodarja/gospodarice	23
3.4.4 Število članov družine	23
3.4.5 Nasledstvo kmetije	24
3.4.6 Stališče do nasledstvu kmetije.....	25
3.5 SKLEP	26
LITERATURA.....	28

UVOD

Kmetijstvo, ki v Sloveniji v zadnjih letih prispeva manj kot štiri odstotke bruto domačega proizvoda in zaposluje približno šest odstotkov aktivne delovne sile, ima kot pomemben razvojni, socialni in politični dejavnik podeželja večjo družbeno težo, kot znaša delež tega gospodarskega sektorja v bruto domačem proizvodu. Naravne danosti za kmetijsko pridelavo so v Sloveniji razmeroma neugodne. Za državo so značilni velika gozdnatost in majhen delež kmetijske zemlje v skupni površini, neugoden relief, zaradi katerega je precej kmetijskih površin na območjih s težjimi pridelovalnimi razmerami, velik delež travnatih površin ter majhen delež njiv v strukturi rabe kmetijske zemlje. Več kot 70 odstotkov kmetijskih površin Slovenijo uvršča v območja s težjimi razmerami za kmetijsko dejavnost. Naravne razmere vplivajo na manjšo proizvodno sposobnost kmetijstva in ožji izbor kultur ter s tem manjšo prilagodljivost in dražjo pridelavo. Neugodna agrarna struktura se kaže v velikosti kmetij, ki v povprečju obsegajo le pet hektarjev kmetijskih površin. Ta razdrobljenost se kaže v slabši in nižji intenzivnosti pridelave, ki zmanjšuje konkurenčno sposobnost slovenskega kmetijstva v primerjavi z evropskim. Proces opuščanja kmetijske pridelave vzporedno z demografskimi in s socialnimi spremembami intenzivno vpliva na spreminjanje kulturne krajine, kar se kaže v pospešenem spreminjanju rabe kmetijskih zemljišč in njihovem zaraščanju, slabšanju gospodarske in socialne infrastrukture ter v propadanju kulturne dediščine.

Raziskovalna naloga je razdeljena na dva dela. Teoretični del smo s pomočjo virov opozorili na odhajanje mladi s kmetij in propad kmetij. Preučili smo tipe kmetij glede na status gospodarja in članov družine, ter glede na panogo, ki prevladuje na kmetiji. Spoznali smo tradicionalne poglede na nasledstvo kmetije. Empirični del predstavlja analizo popisa kmetij na področju občine Destrnik, kjer pa smo tudi dobili vpogled na razmišljanje vprašanih o nasledstvu na kmetiji (Razvojni program občine Destrnik, 2012).

TEORETIČNI DEL

1 RAZVOJ PODEŽELJA V SLOVENIJI

Slovenija je z 20.273 km² površine ena najmanjših evropskih držav. Zaradi geografske lege na stiku Alp, Dinarskega gorstva, Panonske nižine in Sredozemskega morja ima izrazito tranzitno lego, ki se odraža v raznolikih naravnih, pa tudi političnih, gospodarskih in kulturnih razmerah. Slovensko ozemlje spada med reliefno bolj razgibane. Skoraj 90 % površine leži na nadmorski višini nad 300 m, ravninska območja v obliki sklenjenih dolin in kotlin pa predstavljajo le slabih 20 % vsega ozemlja (Nacionalni strateški..., 2007). Slovenija se s približno 2 milijona prebivalcev (0,5 % prebivalstva EU) in gostoto naseljenosti 99 prebivalcev/km² uvršča med relativno redko naseljene evropske države. Za poselitveni vzorec je značilna zgoščena poselitev ravninskih predelov, saj na slabih 20 % ozemlja živi skoraj 60 % vsega prebivalstva. V hribovitem predalpskem in dinarsko kraškem svetu je poselitev redka (Nacionalni strateški načrt, 2007).

Slovenija sodi v krog držav članic z nadpovprečnim deležem podeželskih območij. Značilna podeželska območja predstavljajo 30,5 % celotnega ozemlja države in zajemajo 38,5 % vsega prebivalstva. Ostali del ozemlja in prebivalstva pa spada pod pretežno podeželska območja (Malnarič, 2006).

Slovensko kmetijstvo še vedno nosi breme preteklosti. Desetletja se je razvijalo v specifičnem politično-ekonomskem okolju, ki ni bilo naklonjeno zasebnemu kmetovanju. Posledice tega odnosa se odražajo na današnji agrarni strukturi in razvojni ravni kmetijstva. Medtem ko sta se v Zahodni Evropi razmeroma hitro povečevali velikost obratov ter specializacija pridelave, se je od 1945 pa vse do devetdesetih let prejšnjega stoletja v Sloveniji odvijal ravno obraten proces, s slabšanjem zemljiške in posestne strukture, z ohranitvijo nizke stopnje profesionalizacije ter razmeroma nizke delovne intenzivnosti (Nacionalni strateški načrt, 2007).

1.2 PODEŽELSKI PROSTOR V SLOVENIJI

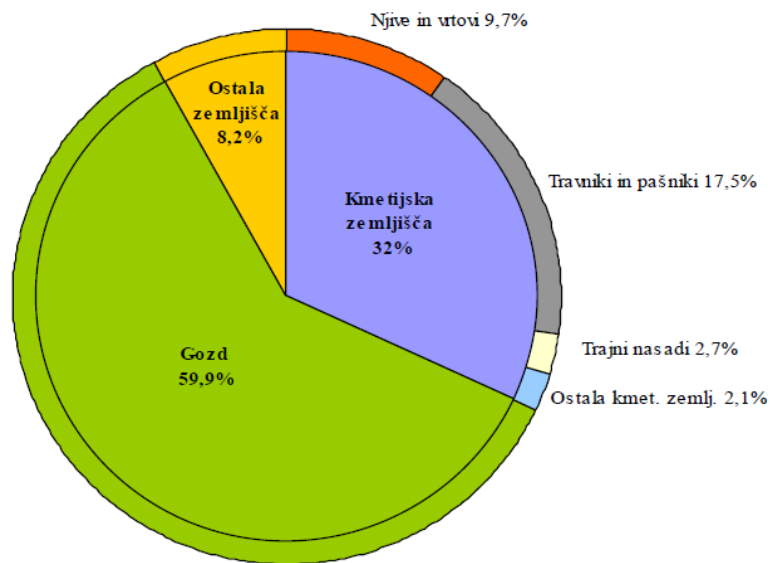
Še vedno je dobra tretjina slovenskega ozemlja, predvsem hribovskega in obmejnega, podvržena depopulaciji. Odhajajo predvsem mladi in izobraženi. Na podeželju ostaja ostarelo

in kmečko prebivalstvo, ki ne predstavlja pozitivnega vpliva na socialni in gospodarski razvoj teh območij. Opušča se kmetovanje, zaraščajo se kmetijska zemljišča, s tem se uničuje pestrost kulturne krajine ter siromaši družabno življenje na podeželju. Ponovno oživljanje dejavnosti pa od skupnosti terja veliko več energije in tudi denarja za ohranjanje že obstoječega. Prav zato je pomembno, da v prihodnosti vložimo veliko več truda v razvoj podeželja in s tem skušamo odpraviti pomanjkljivosti iz preteklosti (Pirih, 2007).

Druga značilnost slovenskega podeželja je vezana na ravninska območja v bližini večjih mest. Tu je podeželje podvrženo pritiskom urbanizacije in suburbanizacije ter težnji po uporabi najugodnejših kmetijskih zemljišč za zazidavo in urejanje prometnic. Suburbanizacija in z njo širjenje mestnega načina življenja, ki je neprilagojen podeželskemu, je ne le pokvarila kulturno podobo teh naselij, ampak celo vnesla nekatere kulturne napetosti med različnimi sloji prebivalstva. Za podeželska območja, ki ne izgubljajo prebivalstva, je značilno, da ti dnevno migrirajo v gospodarsko razvita lokalna središča, ker imajo ta območja slabo razvito gospodarsko infrastrukturo. Prebivalstvo ostaja, opazen je napredek, ohranja se kulturna in stavbna dediščina tega dela podeželja. V Sloveniji imamo tudi območja, ki so povsem izpraznjena zaradi gospodarskih, demografskih in predvsem političnih razlogov (Pirih, 2004). Hitra deagralizacija v celotnem obdobju po drugi svetovni vojni je vplivala na to, da se nekatera območja Slovenije, zlasti obmejna in hribovita, praznijo. Območja praznjenja obsegajo že skoraj 40 % površine slovenske države. Prebivalstvo na teh območjih zaradi slabe starostne strukture ne more več vzdrževati ne lokalne in ne kulturne krajine (Prosen, 2005).

1.3 ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA KMETIJSTVA

Za Slovenijo je značilen zelo hiter proces zmanjševanja obsega kmetijskih zemljišč. Trend gre v smer povečevanja gozdnih površin (zaraščanje slabših kmetijskih površin) in površin za urbanizacijo in infrastrukturo. Interes po zazidljivih zemljiščih na območjih najkakovostnejših kmetijskih zemljišč se je z ustanovitvijo novih občin in potreb po izgradnji infrastrukture v zadnjih letih močno povečal. Slovensko podeželje je po eni strani čedalje bolj urbanizirano, po drugi pa gre za praznjenje in degradacijo pokrajin (Prosen, 2005). Kmetijska zemljišča predstavljajo 32 % celotnega ozemlja, gozdovi okoli 59,9 %, 8,2 % površin pa predstavljajo ostala zemljišča. Zadnja desetletja je prisoten stalen trend povečevanja površin v zaraščanju, kar stroka zaznava kot problem, ki zahteva takojšnje ukrepanje (Nacionalni strateški načrt, 2007).

Slika 1: Raba zemljišč v Sloveniji (Nacionalni strateški načrt, 2006)

Zemljišča, primerna za kmetijstvo, so omejena, saj gozdovi pokrivajo približno 60 % ozemlja. Kmetijske površine naj bi po podatkih obsegale le še približno 30 % ozemlja države. Okoli 75 % kmetijskih površin je na območjih z neugodnimi razmerami za kmetijsko dejavnost, kar omejuje izbor proizvodnih usmeritev ter znižuje produktivnost in povečuje proizvodne stroške (Prosen, 2005).

Za Slovenijo je značilna razdrobljenost enot rabe, ki so poleg tega majhne in razpršene. Kmetijska zemljišča v rabi so razdeljena na okoli 720.000 enot rabe, ki se raztezajo na več kot 1,7 milijona parcelah. To pomeni 9 do 10 enot rabe na kmetijsko gospodarstvo, ki v povprečju obdeluje 6,3 ha kmetijskih površin. Neugodna zemljiška struktura predstavlja pomembno oviro pri nadaljnjem razvoju kmetijstva. Na drugi strani razdrobljenost kmetijskih površin prispeva k ohranjanju habitatov in okoljskih posebnosti, kar je z okoljskega vidika zaželeno. Velikostna struktura slovenskih kmetij je praktično neprimerljiva z velikostno strukturo kmetij v EU. Več kot polovica kmetij v Sloveniji je manjših od 2 ha in skoraj 70 % je manjših od 5 ha. V EU je več kot polovica kmetij v velikosti 5 do 20 ha (Nacionalni strateški načrt, 2007).

Slovensko kmetijstvo ima izrazit dohodkovni problem. Dohodki v kmetijstvu zaostajajo za povprečnimi v gospodarstvu za okoli 50 %. Pomembno pa zaostajajo dohodki, ki jih dosegajo kmetijska gospodarstva v starih članicah EU, predvsem v tistih sosednjih državah, s katerimi

se slovensko kmetijstvo pogosto primerja. Raven agregatnega dohodka v zadnjem desetletju ostaja enaka, zaradi zmanjšane obsega dela pa se izboljšuje dohodek na enoto dela. Ob zmanjševanju gospodarskega pomena kmetijstva se povečujejo druge funkcije kmetijstva, ki vplivajo na razvoj – večnamenskost kmetijstva. Gospodarski pomen kmetijstva ostaja relativno visok na pretežno podeželskih območjih z manj razvitim gospodarstvom.

Iz neskladja med udeležbo kmetijstva v dodani vrednosti in strukturo zaposlenosti lahko sklepamo na nizko produktivnost panoge v primerjavi z drugimi dejavnostmi. K nizki produktivnosti dela pomembno prispevajo številni dejavniki, med katerimi lahko izpostavimo: neugodno starostno strukturo, neugodno izobrazbeno in posestno strukturo ter nizko stopnjo specializacije proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih. Ob zmanjševanju števila zaposlenih v kmetijstvu se povečuje tudi dodana vrednost na polnovredno delovno moč, ki pa je tudi v izjemno ugodnem letu 2004 dosegla le 20 % povprečne BDV na zaposlenega v Sloveniji.

Konkurenčna priložnost slovenskega kmetijstva ter vseh udeleženi v vzdolž agroživilske verige se kaže v dolgoročni usmeritvi v proizvodnjo kakovostne hrane (Nacionalni strateški načrt, 2007).

1.3.1 Ekološko kmetovanje

Razlogi za ekološko kmetovanje so predvsem varna in zdrava hrana, varstvo okolja, skrb za dobro počutje živali in spodbujanje biotske raznovrstnosti. Ekološko kmetijstvo se osredotoča na delo skupaj z naravo in ne proti njej. Ekološki kmetje so v Sloveniji združeni v okviru dveh krovnih združenj, ki sta organizirani predvsem po teritorialnem načelu in nimata značaja tržnih organizacij. Raziskava Inštituta za trajnostni razvoj (2005) kaže, da za trg prideluje le 15 do 20 % ekoloških kmetij. Zanimanje kupcev za ekološke proizvode iz leta v leto narašča, zato

zgolj ponudba ekoloških proizvodov ne zadošča več količini povpraševanja (Nacionalni strateški načrt, 2007).

1.3.2 Gozdarstvo

Gozdarstvo ima v Sloveniji pomembno gospodarsko in naravovarstveno vlogo. Gozdovi pokrivajo skoraj 60 % celotnega ozemlja Slovenije, njihova površina pa se povečuje. V tem pogledu Slovenija v veliki meri odstopa od evropskega povprečja. To še posebej velja za srednjeevropski prostor, kjer ni države, ki bi razpolagala s tako velikim deležem gozda. V EU

gozd v povprečju pokriva le tretjino zemljišč. V gozdovih v zadnjih petdesetih letih naraščata lesna zaloga in prirastek lesa. Proizvodna sposobnost zlasti zasebnih gozdov je zaradi različnih vzrokov premalo izkoriščena, glede na dovoljeno bi lahko izkoriščali okoli 62 % prirastka, realni izkoristek pa znaša le 39 %. Proizvodna sposobnost zlasti zasebnih gozdov je zaradi različnih vzrokov premalo izkoriščena. Pri tem izstopajo predvsem: razdrobljenost gozdne posesti, nepovezanost lastnikov gozdov pri izvedbi del v gozdovih in pri prodaji lesa, slaba in neustrezna infrastruktura. Zaradi danih razmer so stroški gospodarjenja visoki, obenem pa je v zadnjem desetletju opazen trend realnega padanja cen lesa (Nacionalni strateški načrt, 2007).

1.4 DEMOGRAFSKA STRUKTURA SLOVENSKEGA PODEŽELJA

Demografska struktura podeželskih območij v Sloveniji se v veliki meri razlikuje od splošne demografske slike. To velja tako za zaposlitveno kot tudi za starostno strukturo prebivalstva. Zaradi staranja prebivalstva in hkratnega odliva mladega prebivalstva s podeželja (beg možganov) je demografska struktura manj ugodna v pretežno podeželskih regijah. Neugodna starostna struktura je še posebej pereča v kmečkih gospodinjstvih. Starostna struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev je neugodna; več kot polovica jih je starejših od 55 let, delež gospodarjev mlajših od 45 let pa znaša le 19 odstotkov. Mlajši nosilci kmetijskih gospodarstev imajo v povprečju višjo stopnjo formalne izobrazbe (Nacionalni strateški načrt 2007).

1.5 PLANIRANJE IN NAČRTOVANJE PODEŽELSKEGA PROSTORA

Praksa prostorskega planiranja kaže, da je bila pozornost planerjev v preteklosti usmerjena predvsem v mesta, pozabili pa so na podeželje. Šele zakonodaja o varovanju rodovitnih tal, zahteve po samooskrbovanju in vesplošnem ekološkem zavarovanju celotnega prostora zahteva, da prostorski planerji posvetijo svojo pozornost tudi ruralnemu prostoru (Prosen 2003, cit. po Pirih, 2007). Reševanje problemov podeželja (odseljevanje mladih, zaraščanje krajine, itd.) je bilo dolgo časa odrinjeno. Večino pozornosti se je namenjalno urejanju mest, saj je bilo mesto nosilec ekonomske, družbene in ideološke dominacije. Razvoj in urejanje podeželskega prostora sta bila prepuščena prebivalcem, ki so tam živeli. Skozi stoletja so preurejali svoj življenjski prostor in ga prilagajali gospodarski in bivalni rabi. V preteklosti so

bili torej posegi v naravo opravljeni s čutom, danes pa morajo ta čut nadomestiti znanje in ekološka etika ter kakovostna normativna ureditev. Prav zato je potrebno ustrezno planiranje podeželskega prostora (Prosen, 2003, cit. po Pirih, 2007). Podeželski prostor pa se je najpogosteje pojmoval kot rezerva in gospodarsko manj pomembna pokrajina, ki si ga je mesto prilaščalo za gradnjo eksternih urbanih naprav (ceste, daljnovodi, industrijski obrati ...). Planerska stroka je tako daleč zaostala v prostorskem načrtovanju kmetijskega prostora in zamujenega ni možno na hitro, niti študijsko, kaj šele praktično, nadomestiti (Prosen, 1991, cit. po Pirih). Ravni planskih aktov za potrebe načrtovanja podeželja so naslednje (Malnarič, 2006): nacionalni razvojni program kmetijstva, regionalni plan razvoja kmetijstva, občinski plan razvoja kmetijstva.

Nacionalni razvojni program kmetijstva ima za cilj izboljšanje gospodarskih, socialnih, kulturnih, prostorsko oblikovnih in ekoloških razmer na podeželju. Predstavlja planski instrument za urejanje socialnega, gospodarskega in prostorskega dela kmetijskega sektorja in strokovno podlago za izdelavo prostorskega plana RS (Malnarič, 2006).

Regionalni plan razvoja kmetijstva se izdelava za posamezno plansko regijo (statistično regijo) oziroma za posamezno geografsko zaključeno območje. Služi kot planski instrument za razvoj gospodarskega, socialnega in prostorskega dela kmetijskega sektorja in predstavlja strokovno podlago za izdelavo regionalnih planov za posamezno regijo (Malnarič, 2006).

Občinski plan razvoja kmetijstva se izdelava za posamezno občino in služi kot planski instrument za razvoj gospodarskega, socialnega, ekološkega in prostorskega dela kmetijskega sektorja ter predstavlja strokovno podlago za izdelavo razvojnih planov za posamezno občino. V občinskem planu razvoja kmetijstva se upoštevajo zahteve iz nacionalnega razvojnega programa in iz regionalnega plana razvoja kmetijstva ter ima strateško in akcijsko nalogo za razvoj na lokalni ravni (Malnarič, 2006).

2 SOCIO-EKONOMSKI TIPI KMETIJ

Kombiniranje različnih virov dohodka je postalo ena izmed vodilnih strategij v zagotavljanju dolgoročne gospodarske stabilnosti manjših in srednje velikih kmetijskih gospodarstev (kamor sodi velika večina družinskih kmetij v Sloveniji) v celotni Evropi. Stopnjo kombiniranja različnih kmetijskih in nekmetijskih virov dohodka na kmetiji odraža socio-ekonomska struktura kmetij. Za nedvoumno razvrstitev kmetij v socio-ekonomske tipe kmetij pa je potrebno poznati vse dohodkovne vire posamezne kmetije, oziroma članov kmečkega

gospodinjstva, ki te dohodke ustvarjajo. V Sloveniji imamo, kljub večanju števila podatkovnih virov za ocenjevanje dohodka iz kmetijstva in posameznih v zadnjem desetletju, še vedno težave pri pridobivanju ocen dohodka celotne kmetije s čemer bi dobili pravo sliko, v kakšnem ekonomskem položaju se nahajajo slovenske kmetije kot socio-ekonomske enote (kombinacija kmetije kot gospodarske komponente in kmečkega gospodinjstva kot socio-ekonomske komponente). Tako se je socio-ekonomski tip kmetije, kot kazalnik dohodkovnega položaja in povezanosti članov kmečkega gospodinjstva z osnovno kmetijsko dejavnostjo v Sloveniji v preteklih dveh desetletjih, odkar se ga je izračunavalo na podlagi podatkov Popisov prebivalstva, že dodobra uveljavil tako med kmetijskimi strokovnjaki kot tudi med agrarnimi politikami. Pri tem je že do sedaj izvedena socio-ekonomska tipizacija slovenskih kmetij temeljila na posrednih kazalcih (angažiranost v kmetijski proizvodnji, delovni potencial za kmetijstvo in vrsta primarne zaposlitve) virov in deleža dohodkov članov kmečkega gospodinjstva ter tudi pri analizi podatkov Popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2000 smo uporabili podoben pristop.

Socio-ekonomski tip kmetije je posredni kazalec, ki kaže delež dohodka, ki ga člani kmečkega gospodinjstva na kmetiji pridobivajo iz osnovne kmetijske dejavnosti, kar je po virih iz literature kriterij, ki se ga uporablja za opredelitev socio-ekonomskega tipa posamezne kmetije. Kljub temu, da je kriterij precej enoten, pa se socio-ekonomski tipi kmetij, v katere različne države razvrščajo svoje kmetije, med seboj do določene mere tudi razlikujejo, in sicer predvsem v številu tipov, kakor tudi izbiri opredelilnih kriterijev za razvrstitve. V državah, kjer je omogočeno neposredno ugotavljanje dohodka iz osnovne kmetijske dejavnosti (knjižgovodske evidence), velja višina doseženega dohodka za primarni kriterij, v državah, kjer pa tak sistem ni dovolj zanesljiv, pa je primarni kriterij vrsta delovne aktivnosti in/ali obseg delovnega angažmaja v osnovni kmetijski dejavnosti.

V Sloveniji je bila do sedaj izdelana socio-ekonomska tipologija kmetij na podatkih o Popisu prebivalstva v letih 1981 in 1991, kjer so bila popisana tudi gospodinjstva s kmečkim gospodarstvom. Ker podatki o deležu dohodka iz kmetijske dejavnosti, ki se v literaturi pogosto navajajo kot kriterij za opredelitev, niso bili na voljo, se je v ta namen uporabilo podatke o zaposlenosti družinskih članov zunaj kmetije. Ta podatek pokaže na trajno prisotnost zunanjega vira dohodka, ne omogoča pa opredeliti natančnega razmerja med obema viroma dohodka.

2.1 NOVA METODOLOGIJA IZRAČUNA SOCIO-EKONOMSKIH TIPOV KMETIJ

Ker je bil zajem podatkov pri Popisu kmetijskih gospodarstev v letu 2000 drugačen kot pri Popisih prebivalstva 1981 in 1991, je bilo potrebno metodologijo ugotavljanja socioekonomskih tipov kmetij spremeniti, kar pa seveda onemogoča neposredno primerjavo med posameznimi popisi. Glede na to, da v Sloveniji tudi pri Popisu kmetijskih gospodarstev 2000 še vedno nismo razpolagali z dovolj zanesljivimi podatki o dohodkih kmečkih gospodinjstev in o izvoru teh dohodkov, lahko še vedno opredelimo socio ekonomski status posamezne kmetije predvsem na osnovi podatkov o aktivnosti posameznih družinskih članov oziroma članov jedra družine, ki so v aktivni življenjski dobi, se pravi v starosti od 15 do vključno 64 let. Ker v popisnih podatkih niso posebej opredeljena posamezna gospodinjstva, katerih člani sicer živijo na istem naslovu, kakor tudi niso posebej zajeti člani širše kmečke družine, ki redno pomagajo na kmetiji, vendar pa živijo na drugem naslovu, so za opredelitev socio-ekonomskega tipa v jedro družine uvrščeni le gospodar/gospodarica kmetije, gospodarjev zakonec in naslednik kmetije, čeprav lahko k ustvarjanju dohodka kmetije pomembno prispevajo tudi drugi člani družine. Za opredelitev je sicer pomemben tudi še naslednikov zakonec, ki pa ga ni moč neposredno identificirati. K jedru družine sodijo seveda še tudi naslednikovi vzdrževani člani, kar pa za samo opredelitev socio-ekonomskega statusa ni več odločujoč podatek, ker če le-ti ne delajo izključno na kmetiji, svoj dohodek le izjemoma vlagajo v kmetijo svojih starih staršev. Zaradi navedenega je bilo jedro družine opredeljeno samo kot skupnost gospodarja (oseba, ki sprejema odločitve - ni nujno lastnik), partnerja gospodarja in naslednika. Razlikovati med »jedrom družine« in ostalimi člani kmečkega gospodinjstva je pomembno zato, ker socio-ekonomski status kmetije opredeljuje prav aktivnost članov jedra družine. Ostali aktivni družinski člani (npr. odrasli že zaposleni otroci) namreč dejansko predstavljajo samostojne potrošne enote v tem smislu, da njihovi dohodki praviloma ne gredo v družinski proračun in prisotnost teh članov družine v okviru kmečkega gospodinjstva je začasna (dokler si ne uredijo lastnega domovanja) (Nacionalni strateški načrt, 2007).

2.1.1 Čiste kmetije

So tiste, pri katerih noben član jedra družine ni zaposlen zunaj kmetije. Predpostavljamo torej, da družina ustvarja dohodek samo s kmetijstvom in z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji, ki niso registrirane kot obrtne dejavnosti. Glede na to, da na nekaterih mešanih kmetijah velik del dela v kmetijstvu opravijo starejši ljudje in/ali zaposleni člani družine, ki ne pripadajo

jedru družine, smatramo kot potencialno čiste tudi kmetije, ki v kmetijski dejavnosti angažirajo več kot 2,5 PDM. Pri takem obsegu proizvodnje namreč predpostavljamo, da bodo zaposleni člani jedra družine opustili zunanjo zaposlitev, ko se bodo razmere v družini spremenile in se bo zmanjšal delovni prispevek drugih članov (npr. odselitev, opešanje starejših). Meja 2,5 PDM je postavljena na osnovi ocene, da normalna trigeneracijska kmečka družina premore optimalno 2,5 PDM delovnega potenciala, in če je ves ta delovni potencial produktivno angažiran na kmetiji, se taka kmetija lahko preživlja samo s kmetijsko dejavnostjo (Nacionalni strateški načrt, 2007).

2.1.2 Mešane kmetije

So tiste, ki kombinirajo dohodek iz kmetijske dejavnosti in iz zaposlitve zunaj kmetije. Z vidika razpoložljivih kriterijev (kazalcev) sodijo sem kmetije, ki imajo vsaj enega od članov jedra družine zaposlenega zunaj kmetije in hkrati vsaj enega, ki dela samo na kmetiji. Tudi pri tej skupini kmetij smo zaradi razmer v praksi uvedli še dodatne kriterije. Kot mešano kmetijo smatramo tudi tiste sicer dopolnilne kmetije, pri katerih ima vsaj en od članov jedra družine starejših od 65 let po popisnih kriterijih status kmeta. Obseg dela na kmetiji je torej tolikšen, da bo nekdo od zaposlenih članov jedra družine moral opustiti zaposlitev in se posvetiti samo delu na kmetiji, ko bo ta starejša oseba obnemogla. Iz istega razloga smo kot posebno skupino mešanih kmetij opredelili tudi tiste, pri katerih so vsi aktivni prebivalci zaposleni zunaj kmetije, a je seštevek njihove delovne angažiranosti na kmetiji večji od 1,5 PDM. Poleg tega smo zasledili tudi precejšnje število primerov, ko so vsi delovno aktivni prebivalci zaposleni zunaj kmetije, oseba, ki dela samo na kmetiji pa je upokojenec iz kmetijstva, vendar mlajši od 65 let (aktivni upokojenec iz kmetijstva). Tudi te kmetije smo upoštevali kot mešane kmetije s podobno motivacijo kot prej omenjene. Dopusčamo pa tudi možnost, da podrobnejša strokovna diskusija pripelje do zaključka, da te skupine kmetij ne gre šteti med mešane. Ni namreč mogoče povsem zanesljivo sklepati, da je na takih kmetijah obseg kmetijske dejavnosti tako velik, da bi izpad aktivnosti omenjene osebe zahteval nadomestitev z enim od sedaj zaposlenih aktivnih članov družine (Nacionalni strateški načrt, 2007).

Slika 2: Čista kmetija v Levanjcih (foto Sebastjan Emeršič)

2.1.3 Dopolnilne kmetije

So tiste, kjer so vsi aktivni družinski člani zaposleni zunaj kmetije in obseg njihove delovne angažiranosti na kmetiji ne preseže 1,5 PDM.

Poleg teh klasičnih socio-ekonomskih tipov kmetij smo opredelili še posebno skupino **ostarelih kmetij**. Značilno zanje je, da so vsi člani (ne samo jedra) družine starejši od 65 let, torej ne sodijo v statistično skupino aktivnih oseb, čeprav so na kmetiji lahko še aktivni. Predpostavljamo, da je njihov glavni vir dohodka pokojnina, bodisi kmečka ali iz zaposlitve. Ta skupina kmetij je pomembna predvsem zato, ker bodo te kmetije praviloma ugasnile, ko bodo člani družine delovno opešali (Nacionalni strateški načrt, 2007).

Slika 3: Ostarela kmetija (foto Sebastjan Emeršič)

Za opredelitev razvrstitvenih kriterijev smo uporabili naslednje podatke iz Popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000:

- a) starost družinskih članov,
- b) status gospodarja,
- c) status družinskih članov,
- d) število PDM na kmetiji (določeno kot seštevek PDM članov jedra družine, ki je izračunan iz podatkov o času, porabljenem za kmetijstvo, in času, porabljenem za druge dejavnosti na kmetijskem gospodarstvu, pri čemer ena oseba ne more imeti več kot 1 PDM) in
- e) sorodstveno razmerje do gospodarja.

Primerjava rezultatov popisov, kljub razlikam v metodologiji izračunov, kaže na močno rast dopolnilnih kmetij, in sicer predvsem na račun mešanih. Zmanjšuje se tudi relativni delež čistih, medtem ko ostaja delež ostarelih stabilen pri 10 odstotkih. Primerjave med socio-ekonomskim tipom kmetije in njeno ekonomsko velikostjo je potrdila povezanost socio-ekonomskega tipa z dohodkovnim položajem kmetije, saj so predvsem manjše kmetije tiste, kjer kmetijstvo ne predstavlja pomembnejšega vira dohodka.

2.2 NASLEDSTVO KMETIJE

Nasledstvo na družinskih kmetijah je dolgotrajen proces. Omogoča gospodarski razvoj kmetije, ki je močno odvisen od tega, ali je na kmetiji nasledstvo urejeno ali ne. Glavni kazalnik urejenega nasledstva je podatek, ali je na kmetiji naslednik že določen oz. vsaj predviden.

Kmetije so najpogosteje v lasti družin (t. i. družinske kmetije) in zato so edini del družbe, ki mora sam zagotoviti svojo socio-profesionalno reprodukcijo. Na družinskih kmetijah se namreč nadzor nad upravljanjem in lastništvo kmetij medgeneracijsko prenašata znotraj družine. Nasledstvo na kmetiji je zato temelj za obstoj in razvoj kmetije. V socializacijskem procesu dobi potencialni naslednik na kmetiji natančen vpogled v delo gospodarja in kmečki način življenja, pridobi si neposredne izkušnje in medgeneracijsko posredovana znanja, hkrati pa izoblikuje do vsega tega spoštljiv odnos, zlasti do zemlje kot primarnega vira za preživetje na kmetiji. Da se to lahko zgodi, morajo biti izpolnjeni temeljni pogoji, in sicer to, da do prevzema kmetije in nadaljnega kmetovanja sploh pride, in da je predaja kmetije nasledniku pravočasna.

Nasledstvo je proces, s katerim je zagotovljeno nadaljevanje kmetijske dejavnosti skozi generacije, vključuje pa izbor naslednikov, načrtovanje sprememb v družini v času prevzemanja kmetije, strategijo nadaljnega poslovanja na kmetiji ter dokončno predajo kmetije. Pri tem je prisotno pričakovanje lastnika, da se bo predan posel ohranil tudi pri naslednjih generacijah. Urejeno nasledstvo je torej pomemben dejavnik, ki vpliva na obstoj družinskih kmetij (Bohak, 2011).

2.2.1 Dejavniki, ki vplivajo na nasledstvo kmetije

Že Ana Barbič (1993: 265) ugotavlja, da »mladi, ki v kmetijstvu ostajajo, počnejo to vse manj iz emocionalnih in vse bolj iz ekonomskih razlogov.« Po Kovačiču (1995) namreč zahtevajo vse bolj zaostreni pogoji gospodarjenja v kmetijstvu nenehno uvajanje inovacij in prilagajanje proizvodne strukture tržnim zahtevam. Pozitiven razvoj dosegajo le tiste kmetije, ki so ekonomsko dovolj močne. Najpomembnejši dejavnik, ki izraža ekonomsko moč kmetije in se je zanj izkazalo, da ima na nasledstvo na kmetiji pomemben vpliv, je njena velikost. Če so namreč kmetije premajhne, si potencialni nasledniki in drugi člani gospodarjevega gospodinjstva ter morebitnih drugih gospodinjstev na kmetiji poiščejo zaposlitve zunaj kmetije, saj naj bi »preživele samo kmetije, ki bodo ustvarjale dovolj dohodka, kar pa pomeni iskanje možnosti zaslužka na bistveno širših osnovah.«

Čeprav torej ugotovljeni vpliv ekonomskih dejavnikov na nasledstvo na kmetijah sicer upraviči ukrepe Evropske unije, se je z raziskavo potrdilo, da na nasledstvo na kmetijah pomembno vplivajo tudi drugi, neekonomski dejavniki, ki še posebej zaznamujejo nasledstvo na slovenskih kmetijah. Razdelimo jih lahko v dve skupini:

- dejavniki, preko katerih se izraža tradicija oziroma tradicionalni vzorci mišljenj in ravnanj, in
- dejavniki, preko katerih se kažejo stališča, percepcije in mnenja gospodarjev (Bohak, 2011).

2.2.2 Tradicionalni vzorci mišljenj

Prvi »tradicionalni« dejavnik prek katerega se nedvomno kaže tradicija, je število otrok moškega spola v gospodarjevi družini. Pri prevzemanju kmetij imajo namreč gospodarjevi sinovi že po tradiciji prednost pred hčerami. Gospodarji izberejo za prevzem kmetije hčere običajno takrat, ko nimajo moških potomcev. Tradicionalni vzorci lahko namreč tudi ogrozijo obstoj kmetij, saj zavirajo proces nasledstva in pravočasen prenos kmetij na naslednike.

Drugi »tradicionalni« dejavnik, ki lahko prav tako pomeni grožnjo za obstoj kmetij in ima velik vpliv na čas predaje kmetij, je tako imenovana starost gospodarja ob predaji kmetije. Na slovenskih kmetijah so še vedno zelo zakoreninjeni tradicionalni vzorci glede časa predaje kmetij. Izkazalo se je namreč, da gospodarji svoje kmetije zelo pogosto »po tradiciji« (formalno) obdržijo v rokah vse do smrti oziroma jih predajo šele takrat, ko jim opešajo moči ali ko zbolijo in niso več zmožni voditi kmetije. Za mnoge slovenske gospodarje so namreč kmetije še vedno način in smisel življenja – življenjski projekt. Gospodarji lahko zavlačujejo s predajo kmetije tudi, če so kmetijo prejeli v gospodarjenje (pre)pozno. Tretji razlog za zavlačevanje s predajo kmetij pa je ta, da je gospodarje strah. Po Luciji Pinterič in drugih (2006) daje namreč gospodarju vodenje kmetije moč, pravice, vrednost ter s tem poslušnost družine in tistih, ki delajo na kmetiji. Gospodarji se bojijo, da bodo svoje pravice in veljavo s predajo izgubili, s tem pa tudi smisel, zaradi katerega bi še sploh živeli (Bohak, 2011).

2.2.3 Dejavniki, prek katerih se kažejo stališča, percepcije in mnenja gospodarjev

Eden od dveh dejavnikov, ki izraža percepcijo in mnenja gospodarjev, ki pomembno vpliva na nasledstvo na kmetiji, je dejavnik, ki smo ga poimenovali odločitev gospodarja, ali bi se še enkrat odločil, da bi prevzel kmetijo in na njej gospodaril, če bi imel to možnost. Izraža veselje gospodarja do dela in življenja na kmetiji, njegov spoštljiv odnos do kmetije in

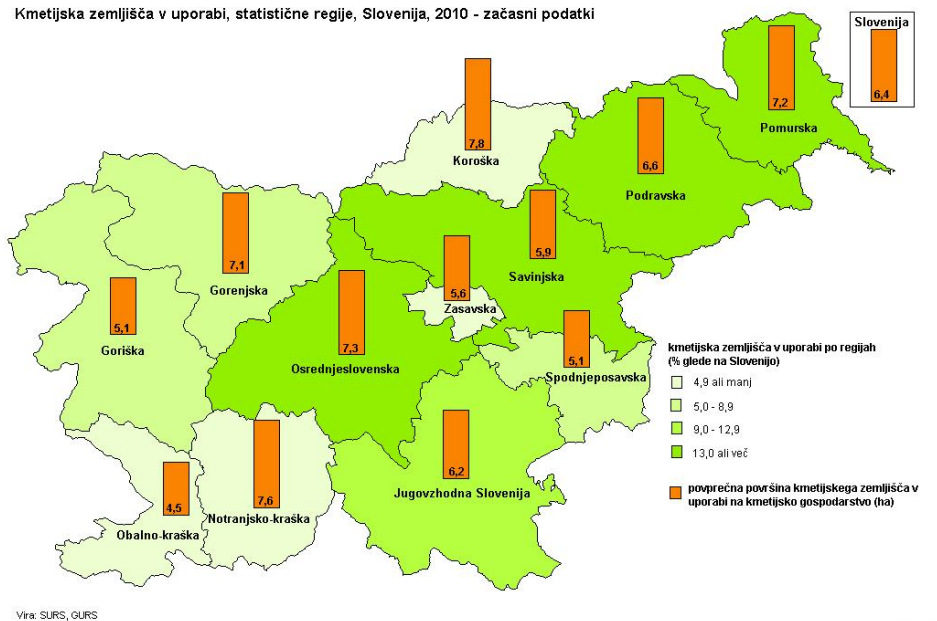
ohranjanja dediščine predhodnih generacij. Vse to ima zelo pomemben motivacijski učinek pri pripravi in odločitvah določenega ali predvidenega naslednika za prevzem kmetije.

Drugi dejavnik, prek katerega se kažejo gospodarjeve percepcije, in se je zanj prav tako izkazalo, da pomembno vpliva na nasledstvo na kmetiji, je gospodarjevo mnenje o finančni sposobnosti kmetije za vlaganje v nadaljnji razvoj. Pomemben je tudi dejavnik, ki izraža njegovo mnenje o obremenitvi kmetije za nadaljnji razvoj zaradi najetih kreditov in drugih finančnih bremen. Če gospodar meni, da je kmetija finančno sposobna za vlaganje v nadaljnji razvoj, je verjetnost, da ga bo nasledil naslednik, ki bo na kmetiji tudi nadaljeval kmetovanje(Bohak, 2011).

2.3 POPIS KMETIJSTVA 2010

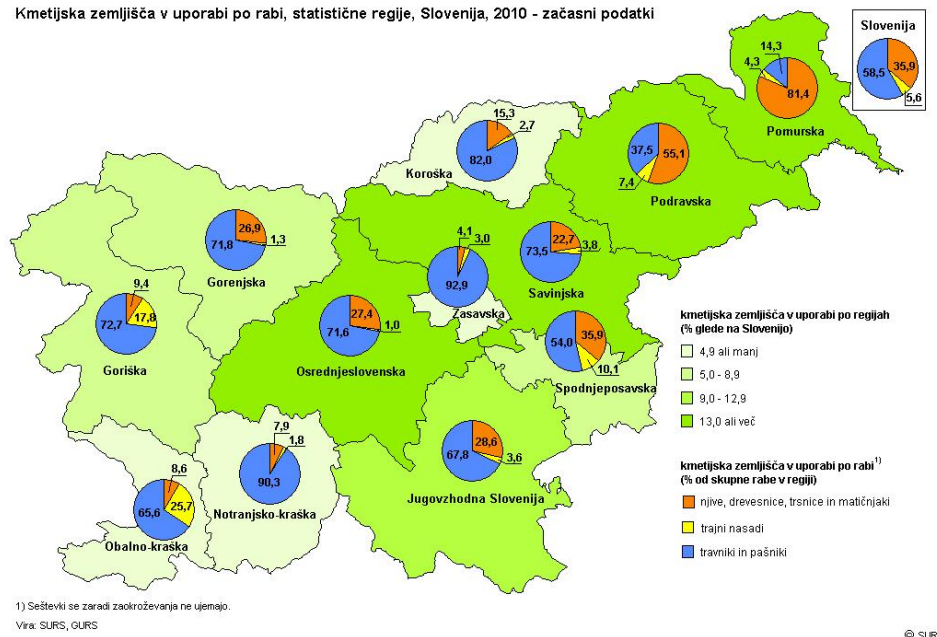
Gre za eno izmed osnovnih statističnih raziskovanj, s katerim zberemo podatke o stanju na področju kmetijstva: o strukturi kmetijske proizvodnje in zemljišč, o tehnološki opremljenosti ter delovni sili na kmetijskih gospodarstvih. Izvaja se vsakih deset let in je v državah EU zakonsko določeno. Priporoča ga tudi Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) in po njenih priporočilih ga izvajajo mnoge države sveta. S popisom kmetijstva pridobimo pomembne podrobne podatke o kmetijskih gospodarstvih in značilnostih kmetijske proizvodnje v državi. S primerjavo podatkov med popisi, izvedenimi v desetletnih razmikih, dobimo vpogled v strukturne spremembe v slovenskem kmetijstvu(Statistični urad, 2010).

Kmetijska zemljišča v uporabi, statistične regije, Slovenija, 2010 - začasni podatki

Slika 4: Kmetijska zemljišča v uporabi (vir: <http://www.stat.si/popiskmetijstva2010/>)

Kmetijska zemljišča v uporabi po rabi, statistične regije, Slovenija, 2010 - začasni podatki

Slika 5: kmetijska zemljišča v uporabi po rabi (vir: <http://www.stat.si/popiskmetijstva2010/>)

Po začnih podatkih iz Popisa kmetijstva 2010 se je s kmetijsko dejavnostjo v Sloveniji v letu 2010 ukvarjalo 74.640 kmetijskih gospodarstev; vsa skupaj so imela 474.582 hektarjev kmetijskih zemljišč v uporabi in redila 421.553 glav velike živine (GVŽ). Na več kot 60 % vseh kmetijskih gospodarstev se je poleg kmetijske dejavnosti izvajala tudi druga dejavnost,

povezana s kmetijstvom; najpogosteje so bile to gozdarska dejavnost, kmečki turizem ali dejavnosti, povezane s predelavo hrane. Vsa dela na kmetijskih gospodarstvih je opravilo okoli 208.000 v kmetijstvu delovno aktivnih oseb s pomočjo nekaj tisoč sezonsko ali priložnostno zaposlenih oseb. Povprečno kmetijsko gospodarstvo v Sloveniji je v letu 2010 razpolagalo s 6,4 hektarja kmetijskih zemljišč v uporabi in je povprečno redilo 5,6 GVŽ. Na povprečnem kmetijskem gospodarstvu je delalo 2,7 delovno aktivne osebe, povprečen vložek vsake izmed njih pa je znašal 0,4 PDM.

V letu 2010 so največji vložek dela v kmetijstvu prispevali gospodarji, starejši od 54 let. Po začasnih podatkih iz Popisa so gospodarice povprečno nekoliko starejše od gospodarjev. Delež delovno aktivnih žensk je na kmetijskih gospodarstvih predstavljal 46 % vseh delovno aktivnih oseb, njihov vložek dela v kmetijski dejavnosti pa je dosegal okoli 43 % skupnega PDM. Število gospodaric predstavlja 27 % števila vseh gospodarjev. Gospodarice upravljajo le okoli 20 % vseh kmetijskih zemljišč v Sloveniji (Statistični urad, 2010).

2.4 KMETIJSTVO V OBČINI DESTRNİK

Občina Destrnik spada po treh izmed štirih kriterijev Vlade RS v območja s posebnimi razvojnimi problemi:

- ekonomsko šibko območje,
- območje s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo,
- območje s strukturnimi problemi v kmetijstvu.

Po kriterijih Vlade RS po Uredbi o območjih spada med demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji. Med demografsko ogrožena območja spada po podatkih, navedenih v Ur. listu RS iz dne 26. 03. 1999, naslednjih šest naselij: Destrnik, Dolič, Drstelja, Jiršovci, Placar in Vintarovci.

Pod pospeševanje gospodarske rasti spadajo tudi sredstva namenjena kmetijstvu. V občini je 109 samozaposlenih ljudi na kmetijah. Občina vidi priložnost v kmetijstvu predvsem v

- izobraževanje kmetov,
- zložba kmetijskih površin,
- povezano sodelovanje kmetov (npr. pri investiranju v nakup in pri uporabi kmetijske mehanizacije, pri trženju kmet. pridelkov ipd.),
- proizvodnja bio plina na kmetijah (za potrebe ogrevanja),
- turistične kmetije,

- ureditev potoka Rogoznica,
- vinogradništvo,
- dopolnilne dejavnosti (vrtnine, turizem ipd.),
- prodaja kmetijskih izdelkov na tržnici,
- potrebe po boljši organiziranosti pridelave, predelave, razvoja in trženja (predvsem kmetijskih pridelkov),
- pridelki za kmetijsko predelavo in druge surovine za predelavo v končne izdelke.

Kmetijstvo je že od nekdaj glavna dejavnost, s katero se ukvarja večina občanov. V občini bomo morali delati predvsem na izobraževanju tako kmetov kot tudi podjetnikov, jih spodbujati k vlaganju, kvaliteti in širitvi svojih dejavnosti, predvsem pa k zaposlovanju. Velikokrat se premalo zavedamo pomena znanja in permanentnega izobraževanja tudi pri izrazito neintelektualnem delu. Ljudje so premalo samoiniciativni, velikokrat pa ne vedo na koga bi se obrnili, da bi postopno uresničili svojo poslovno idejo. To je treba vsekakor spremeniti v drugo smer, da bo v prid občini in občanom (Razvojni plan občine Destrnik, 2012).

V občini Destrnik je 317 kmečkih gospodarstev. Velika večina kmetij je majhnih, saj njihova velikost skupaj z gozdno posestjo, znaša manj kot 5 ha. V Destrniku je v preteklosti prevladovala polikulturna rastlinska proizvodnja, ob naslonitvi nanjo pa se je razvila tudi živinoreja. Ob celovitem pogledu na kmetijsko proizvodnjo v zadnjem desetletnem obdobju pa je bila živinoreja glavna usmeritev in gibalno kmetijstva na tem območju. Skoraj polovica družinskih kmetij se ukvarja z mešano živinorejo.

Tabela 1: Družinske kmetije po tipu kmetovanja (SURS, Popis kmetijstva 2000)

	Skupaj	Poljedelstvo	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živina	Prašiči in perutina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rastlinska prid. in živinoreja	Nerazvrščene kmetije
SLOVENIJA	86.467	2.819	438	9.920	22.284	2.028	10.975	24.369	13.598	36
Podravje	14.775	707	74	1.659	2.064	788	2.234	4.773	2.472	4
Destrnik	317	8	1	16	32	34	33	152	41	-

EMPIRIČNI DEL

3 METODOLOGIJA RAZISKOVANJA

3.1 NAMEN RAZISKOVANJA

Glavni problem našega raziskovanja je nasledstvo na kmetijah. Temeljni cilj empiričnega dela je bila ugotovitev stanja: tip kmetije in prevladujoča panoga, status članov družine, dedovanje kmetije in mnenje o dedičih.

3.2 PRIČAKOVANI REZULTATI

Raziskovalna vprašanja:

- Koliko je kmetij na našem področju?
- S čim se popisane kmetije ukvarjajo?
- Kakšen status imajo člani družine?
- Ali že imajo naslednika za prevzem kmetije
- Kakšno stališče imajo glede naslednika kmetije?

Predpostavljamo, da:

- 1. V naši občini prevladujejo mešane kmetije, katerih glavni panogi sta poljedelstvo in živinoreja.**
- 2. Med lastniki kmetij še vedno velja tradicionalni vzorec mišljenja, da lahko kmetijo prevzame le moški potomec. Če bi se enkrat morali odločiti za nasledstvo kmetije tega ne bi več storili.**

3.3 METODOLOGIJA

3.3.1 Raziskovalna metoda

Pri raziskavi smo uporabile deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo. Pri raziskavi sva uporabili naslednje raziskovalne metode:

- metodo proučevanja literature in virov,
- metodo popisa in intervjuja z namenom pridobivanja podatkov.

3.3.2 Raziskovalni vzorec

V popis so bili vključeni lastniki kmetij s področja občine Destrnik. Nekateri niso bili dosegljivi ali pa nam niso hoteli dati podatkov.

3.3.3 Postopki zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali s pomočjo popisnega lista na terenu.

3.4 REZULTATI POPISA IN INTERPRETACIJA

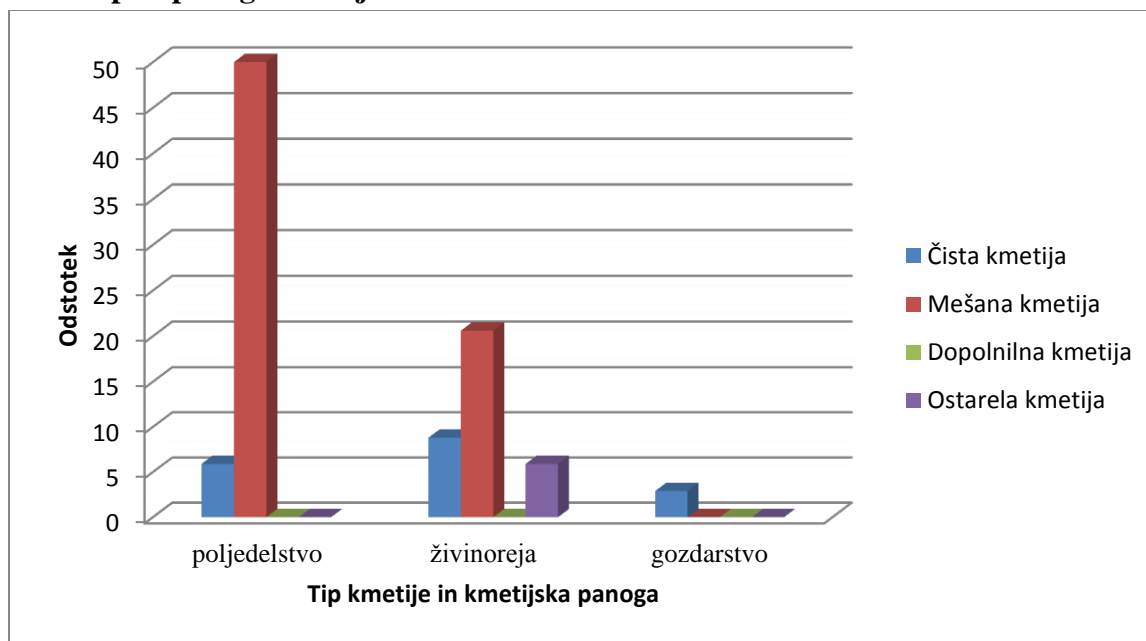
3.4.1 Spol popisanih oseb

Tabela 2: Spol popisanih

M	Ž	Skupaj
19	15	34
55,9	44,1	100,0

Med osebami, ki so bile vključene v popis, je nekoliko večji odstotek moških (55,9 odstotka).

3.4.2 Tip in panoga kmetije

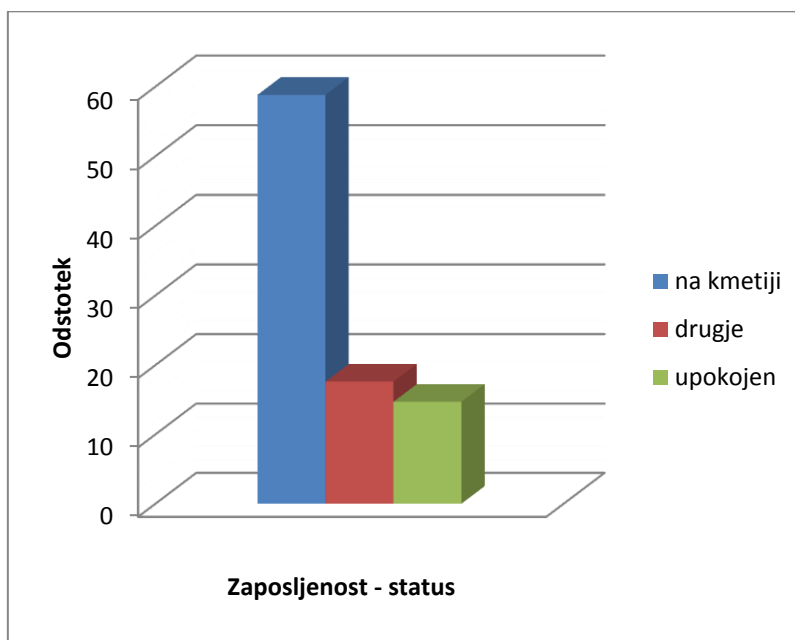

Graf 1: Tip in panoga kmetije

Na področju občine Destrnik prevladujejo mešane kmetije (70,6 odstotka vseh popisanih kmetij), ki se v večini ukvarjajo s poljedelstvom (50,0 odstotka) in živinorejo (20,6 odstotka). Čistih kmetij je malo (17,6 odstotka). Te pa se ukvarjajo pretežno z živinorejo (reja

piščancev) in s poljedelstvom. Med popisanimi kmetijami sta tudi dve ostareli kmetiji, ki pa se ukvarjata z živinorejo. V popisu pa ni nobene dopolnilne kmetije. **Tako smo potrdili predpostavko da v naši občini prevladujejo mešane kmetije katerih glavna panoga je poljedelstvo in živinoreja.**

3.4.3 Status gospodarja/gospodarice

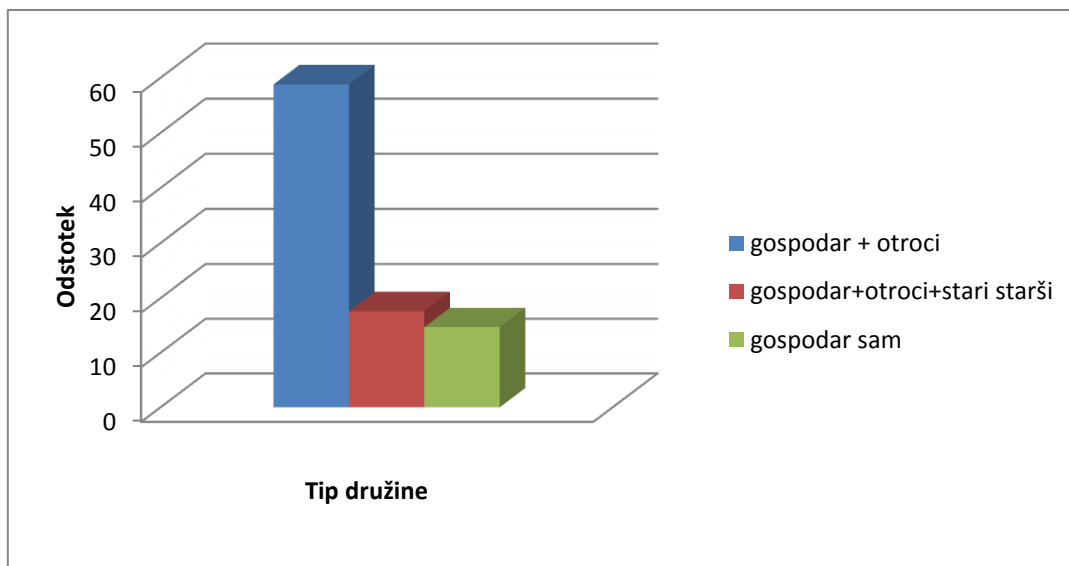

Graf 2: Status gospodarja/gospodarice

Kar 58,9 odstotka imetnikov kmetij je zaposlenih doma, torej na kmetiji, drugje 17,6 odstotka, in 14,7 odstotka imetnikov kmetij je upokojenih. Povprečna starost imetnikov kmetij je 52 let.

3.4.4 Število članov družine

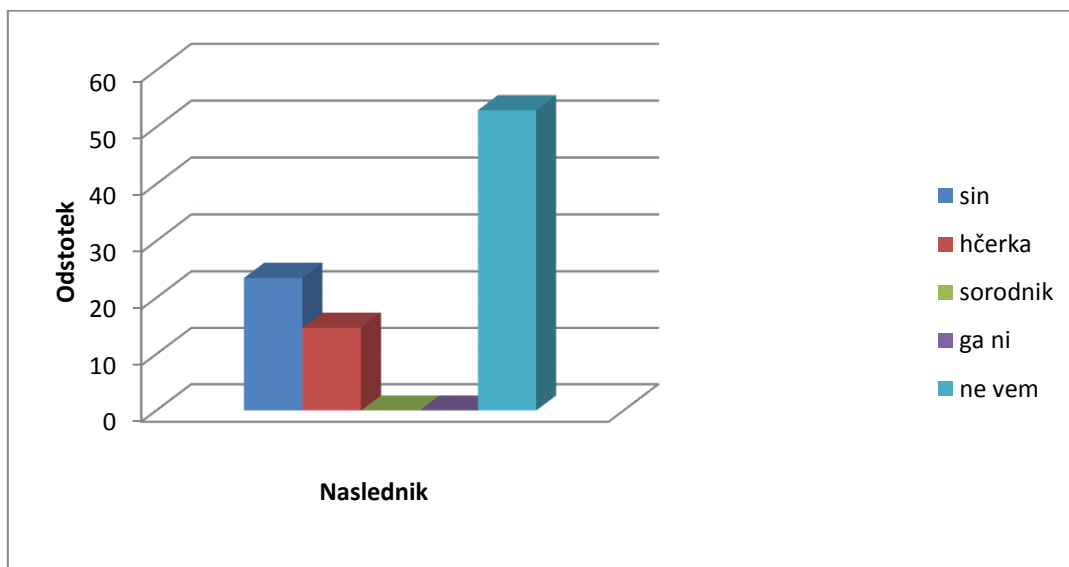
Med popisanimi kmetijami je največ starševskih družin (58,8 odstotka) v povprečju z dvema otrokoma, razširjenih družin je 17,6 odstotka, v petih popisanih kmetijah (14,7 odstotka) pa živi gospodar sam.

Graf 3: Tip družine

3.4.5 Nasledstvo kmetije

Kar 90 odstotkov popisanih kmetij je v lasti gospodarja, ki je kmetijo podedoval. Na kmetiji delajo samo člani družine in nimajo dodatno zaposlenega. 61,8 odstotka gospodarjev meni, da se samo s kmetijo ne da preživeti, med njimi je tudi nekaj takih, ki imajo še dodatno zaposlitev. Več kot polovica (53 odstotka) jih še ne ve, kdo bo prevzel kmetijo oz. nimajo naslednika (8,8 odstotka). Med tistimi, ki imajo naslednika, bo to sin (23,5 odstotka) oziroma hčerka (14,7 odstotka).

Graf 4: Naslednik kmetije

3.4.6 Stališče do nasledstva kmetije

Tabela 3: Stališče do nasledstva

	TRDITVE	MOŠKI %		ŽENSKO %	
		DA	NE	DA	NE
a)	Pri prevzemanju kmetij imajo gospodarjevi sinovi že po tradiciji prednost pred hčerami.	31,6	68,4	40,0	60,0
b)	Gospodarji izberejo za prevzem kmetije hčere običajno takrat, ko nimajo moških potomcev.	52,6	47,4	60,0	40,0
c)	Gospodarji svoje kmetije zelo pogosto »po tradiciji« (formalno) obdržijo v rokah vse do smrti oziroma jih predajo šele takrat, ko jim opešajo moči, ali ko zbolijo in niso več zmožni voditi kmetije.	63,2	36,8	86,7	13,3
d)	Gospodarji lahko zavlačujejo s predajo kmetije tudi, če so kmetijo prejeli v gospodarjenje (pre)pozno.	36,8	63,2	53,3	46,7
e)	Gospodarji se bojijo, da bodo svoje pravice in veljavo s predajo izgubili, s tem pa tudi smisel, zaradi katerega bi še sploh živeli.	47,4	52,6	53,3	46,7
f)	Ali bi se še enkrat odločili, da bi prevzeli kmetijo in na njej gospodarili.	78,9	21,1	66,7	33,3
g)	Izražanje veselja gospodarja do dela in življenja na kmetiji, njegov spoštljiv odnos do kmetije in ohranjanja dediščine predhodnih generacij ima zelo pomemben motivacijski učinek pri pripravah in odločitvi za naslednika kmetije.	89,5	10,5	100,0	0,0
h)	Na nasledstvo na kmetiji vpliva gospodarjevo mnenje o finančni sposobnosti kmetije za vlaganje v nadaljnji razvoj.	84,2	15,8	80,0	20,0
i)	Pomemben je tudi dejavnik obremenitev kmetije za nadaljnji razvoj zaradi najetih kreditov in drugih finančnih bremen.	84,2	15,8	73,3	26,7

Da imajo pri prevzemanju kmetij gospodarjevi sinovi že po tradiciji prednost pred hčerami, meni manj kot polovica vprašanih (32 odstotkov moških in 40 odstotkov žensk), strinjajo pa se s trditvijo, da žensko naslednico izberejo samo takrat, ko nimajo moškega potomca. Velik odstotek pa je mnenja (63 odstotkov moških in 87 odstotkov žensk), da gospodarji svoje

kmetije zelo pogosto »po tradiciji« (formalno) obdržijo v rokah vse do smrti oziroma jih predajo šele takrat, ko jim opešajo moči, ali ko zbolijo in niso več zmožni voditi kmetije. S trditvijo, da se gospodarji bojijo, da bodo svoje pravice in veljavo s predajo izgubili, s tem pa tudi smisel, zaradi katerega bi še sploh živeli, se strinja približno polovica vprašanih moških in žensk. Skoraj 100-odstotno strinjanje pa so vprašani izrazili s trditvijo, da ima izražanje veselja gospodarja do dela in življenja na kmetiji, njegov spoštljiv odnos do kmetije in ohranjanja dediščine predhodnih generacij zelo pomemben motivacijski učinek pri pripravah in odločitvi za naslednika kmetije. Če bi se spet morali odločiti za prevzem kmetije, bi jih večina to storila še enkrat. Strinjajo se tudi, da na nasledstvo vpliva tudi finančna sposobnost kmetije, najeti krediti in finančna obremenitev kmetije.

Drugo predpostavko, da med lastniki kmetij še vedno velja tradicionalni vzorec mišljenja, da lahko kmetijo prevzame le moški potomec, in če bi se še enkrat morali odločiti za nasledstvo kmetije, tega ne bi več storili, smo ovrgli.

3.5 SKLEP

Na koncu lahko ugotovimo, da smo prišli do zanimivih zaključkov. Naša predvidevanja so bila delno pravilna. Vendar pa smo uresničili zastavljene cilje. Naša predvidevanja smo lahko potrdili le s statistično obdelavo podatkov. Nismo obdelali vseh vprašanj, ampak samo tista, ki so nam bila zanimiva, in kjer bi lahko našli povezave med odgovori.

Na področju občine Destrnik prevladujejo mešane kmetije, ki se v večini primerov ukvarjajo s poljedelstvom in z živinorejo. Čistih kmetij je malo. Te pa se ukvarjajo pretežno z živinorejo (reja piščancev) in s poljedelstvom. Med popisanimi kmetijami sta tudi dve ostareli kmetiji, ki pa se ukvarjata z živinorejo. V popisu pa ni nobene dopolnilne kmetije. Kar 58,9 odstotkov imetnikov kmetij je zaposlenih doma, torej na kmetiji, drugje 17,6 odstotkov, in 14,7 odstotkov imetnikov kmetij je upokojenih. Povprečna starost imetnikov kmetij je 52 let. Med popisanimi kmetijami je največ starševskih družin v povprečju z dvema otrokoma, sledijo razširjene družine, v petih popisanih kmetijah pa živi gospodar sam. Kar 90 odstotkov popisanih kmetij je v lasti gospodarjev, ki so kmetijo podedovali. Na kmetiji delajo samo člani družine in nimajo dodatno zaposlenega. Polovica vprašanih meni, da se samo s kmetijo ne da preživeti, med njimi je tudi nekaj takih, ki imajo še dodatno zaposlitev.

Več kot polovica lastnikov še ne ve, kdo bo prevzel kmetijo oz. nimajo naslednika. Med tistimi, ki imajo naslednika, bo to sin. Da imajo pri prevzemanju kmetij gospodarjevi sinovi

že po tradiciji prednost pred hčerami, meni manj kot polovica vprašanih, strinjajo pa se s trditvijo, da žensko naslednico izberejo samo takrat, ko nimajo moškega potomca. Velik odstotek pa je mnenja, da gospodarji svoje kmetije zelo pogosto »po tradiciji« (formalno) obdržijo v rokah vse do smrti oziroma jih predajo šele takrat, ko jim opešajo moči, ali ko zbolijo in niso več zmožni voditi kmetije. S trditvijo, da se gospodarji bojijo, da bodo svoje pravice in veljavo s predajo izgubili, s tem pa tudi smisel zaradi katerega bi še sploh živeli, se strinja približno polovica vprašanih moških in žensk. Skoraj 100-odstotno strinjanje pa so vprašani izrazili s trditvijo, da ima izražanje veselja gospodarja do dela in življenja na kmetiji, njegov spoštljiv odnos do kmetije in ohranjanja dediščine predhodnih generacij zelo pomemben motivacijski učinek pri pripravah in odločitvi za naslednika kmetije. Če bi se spet morali odločiti za prevzem kmetije, bi jih večina to storila še enkrat. Strinjajo se tudi, da na nasledstvo vpliva tudi finančna sposobnost kmetije, najeti krediti in finančna obremenitev kmetije.

LITERATURA

1. Bohak, Z. (2011). *Analiza stanja nasledstva in ocena nasledstvene perspektive slovenskih družinskih kmetij*. Doktorska disertacija. UM, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede. Maribor.
2. Malnarič, N. (2006). *Razvoj podeželja v skladu z direktivami Evropske unije*. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Oddelek za geodezijo, smer: prostorska informatika.
3. *Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007-2013*.(2007). Ljubljana: RS, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
4. Pirih, K. (2007). *Razvoj podeželja v strateških dokumentih severno primorske regije za obdobje 2007-2013*. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Oddelek za geodezijo, smer: prostorska informatika.
5. Prosen A. (2005). *Regionalna komponenta pri načrtovanju razvoja podeželja*. Pridobljeno 2. 3. 2012 s spletne strani, <http://www.ff.uni-lj.si/>
6. Prosen, A. (1993). *Sonaravno urejanje podeželskega prostora*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, katedra za prostorsko planiranje.
7. Razvojni plan občine Destrnik. (2012). Občina Destrnik.
8. SURS (Statistični urad Republike Slovenije).(2004). *Statistični letopis 2004*. Ljubljana.
9. *Uredba Sveta (ES) o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP)*, Uradni list Evropske unije z dne 21.10. 2005.